

Єфіменко О.Р.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУТНІСТЬ КОНЦЕПЦІЇ LEX MERCATORIA

Дане питання є актуальним, оскільки транснаціональне торгове право посідає особливе місце в системі права кожної держави і Україна не є виключенням. Сьогодні ми можемо говорити, що міжнародне приватне право, яке побудоване на колізійному методі правового регулювання майнових та особистих немайнових відносин з іноземним елементом опинилось у скрутному становищі, яке спричинене розривом між інтернаціональним характером світової економіки та переважно національною формою її нормативної регламентації. Світова торгівля сьогодні стрімко розвивається, цей процес сприяє зближенню співпраці різних народів а, а тому потребує єдиної регламентації міжнародних комерційних відносин. Результатом такої регламентації є транснаціональне торгове право (*lex mercatoria*), яке виникло через гармонізацію та уніфікацію комерційного та торговельного законодавства різних держав. У цьому сенсі *lex mercatoria* становить серйозний виклик міжнародному приватному праву як альтернативний колізійному методу засіб правового регулювання зовнішньоекономічних операцій.

Окрім цього актуальність даного питання обумовлене ще й недостатньою дослідженістю *lex mercatoria* та необхідністю зрозуміти сутність, взаємозв'язки та реальні регулятивні можливості транснаціонального торгового права.

В наш час концепція *lex mercatoria* являється однією з найбільш суперечливою. Суперечливість обумовлена перш за все недостатньою визначеністю і чіткістю її терміна, доктринального визначення та юридичного змісту.

В загальному *lex mercatoria* розуміють як сукупність норм, що регулюють транснаціональне торгове право. Виділяють такі його характеристики:

- *lex mercatoria* – продукт міжнародного комерційного співтовариства, який виник через необхідність в стабільній системі норм, яка могла б ефективно та швидко регулювати комерційні відносини;

- *lex mercatoria* являє собою відносно автономний правопорядок. Він полягає в можливості учасників міжнародного трудового обороту самостійно створювати норми;

- *lex mercatoria* носить міжнародний характер, оскільки діє лише в цілях регулювання міжнародних комерційних операцій;

- принципи та норми *lex mercatoria* носять універсальний характер;

- головне місце в *lex mercatoria* належить міжнародним комерційним контрактам купівлі-продажу товарів;

- *lex mercatoria* засноване на звичаї;

- принципи *lex mercatoria* регулюють не всі сфери контрактного права. Деякі інститути, наприклад договір на правоздатність суб'єктів, повинна завжди регулюватись національним законодавством;

- обираючи *lex mercatoria* в якості права, яке буде застосовуватись до конкретного договору, сторони не завжди використовують сам термін "*lex mercatoria*", вони можуть так само посилатись на загальні принципи права, торговельні звичаї.

Говорячи про сутність *lex mercatoria* варто згадати і принципи на яких воно базується. Їх можна умовно поділити на дві категорії: основні та спеціальні. Ті принципи, які є принципами загального міжнародного права і є основними принципами *lex mercatoria*. До них належать:

1. основні принципи міжнародного публічного права, які застосовуються до міжнародних приватно-правових відносин. (принцип суверенної рівності держав; принцип добросовісного виконання зобов'язань за договором; принцип мирного вирішення спорів; принцип рівноправ'я народів; принцип співпраці держав);

2. Принципи міжнародного економічного права (принцип невід'ємного суверенітету держав над своїми природними ресурсами; принцип свободи вибору форми організації зовнішньоекономічної діяльності; принцип взаємовигідності зовнішньоекономічної співпраці; принцип економічної недискримінації; принцип національного режиму; принцип вільної торгівлі; принцип вільної міжнародної конкуренції);

3. Принципи міжнародної торгівлі (принцип суверенної рівності держав; принцип само визначеності та рівноправ'я народів та націй; принцип невтручання держав у внутрішні справи одне одного);

4. Загальні принципи міжнародного приватного права (принцип утримання від повної заборони на застосування іноземного права на своїй території; принцип місця знаходження речі; принцип *lex fori* (закон суду); принцип закону прапора; принцип вільного вибору права, яке буде застосовуватись до контракту);

5. Загальні принципи права.

Варто звернути увагу на те, що основні принципи *lex mercatoria* містяться як в джерелах міжнародного так і в джерелах національного права та мають взаємодоповнюючий та взаємопроникаючий характер.

Спеціальні принципи *lex mercatoria* містяться в трьох основних джерелах: Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., Віденська конвенція про договори міжнародної купівлі-продажу товарів та Принципах міжнародних комерційних договорів УНІДРУА.

Відповідно до даних джерел спеціальними принципами *lex mercatoria* є такі:

- принцип свободи договорів, передбачає собою свободу сторін вступати в договори і визначати їх зміст;
- принцип свободи форми договору;
- принцип *pactasunt servanta*, відповідно до якого “кожен діючий договір обов’язковий для його учасників і повинен добросовісно ними виконуватись”;
- принцип *pactatertiesnecnocentnecprosunt* – договір не утворює прав та обов’язків третій стороні;
- принцип свободи вибору форми комерційного контракту;
- принцип *restitution in integrum* – збитки за порушення договору однією зі сторін становлять суму, рівну тій шкоді, упущеній вигоді, яку понесла друга сторона договору;
- принцип пропорційності, згідно з яким збитки не можуть перевищувати шкоду, яку сторона, яка порушила договір передбачувала чи повинна була передбачити в момент укладання договору як можливий наслідок його порушення;
- принцип, передбачаючий, що, якщо сторона допустила просрочку в оплаті, інша сторона має право на відсотки з просроченої суми;
- принцип обов’язковості імперативних норм полягає в тому, що імперативні положення наднаціонального походження, які підлягають застосуванню у відповідності до норм міжнародного приватного права, мають переваги перед Принципами УНІДРУА;
- принцип диспозитивності Принципів УНІДРУА передбачає можливість для сторін виключити їх застосування, відступити від них чи змінити зміст будь-якого з цих принципів, якщо положення, котре міститься в даних Принципах не має імперативного характеру;
- принцип свободи проведення переговорів, який також передбачає відповідальність за втрати, причинені недобросовісним їх веденням чи перериванням;
- принцип переваги нестандартної умови контракту перед стандартною;
- принцип, який передбачає право сторони відмовитись від договору, якщо невиконання договору іншою стороною являється суттєвим.

Перелік спеціальних принципів звичайно дещо ширший, але навіть ознайомившись з частиною з них ми можемо говорити, що ці

принципи в повній мірі відображають специфіку *lex mercatoria* як правопорядку *sui generis*. Це означає, що в спеціальних принципах *lex mercatoria* знайшли своє відображення такі його невід’ємні риси, як гнучкість, універсальність та демократичність.

Сьогодні думка щодо значущості *lex mercatoria*, розділилася на два протилежні полюси. Її опоненти апелюють тим фактом, що право не може існувати без держави, вони зазначають, що право – це продукт держави, а оскільки *lex mercatoria* не є результатом діяльності держави, то воно не існує взагалі.

На мою думку це твердження не достатнє для обґрунтування заперечення важливості та раціональності використання сьогодні *lex mercatoria*, оскільки право не стільки результат діяльності держави, скільки результат плідної взаємної роботи суспільства. А тому, оскільки суспільство розробило дані норми, значить вони відчували в них потребу і ми не можемо їх заперечувати. Сьогодні *lex mercatoria* набирає все більшої популярності. Як показує практика, міжнародні комерційні арбітражі та національні суди, починають все більше звертатися до норм *lex mercatoria* в своїй діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мережко О.О. “Теорія *lex mercatoria*”// Вісник Міжнародні Відносини – Випуск 13 – Київ 1999р.
2. Мережко О.О. “Загальні принципи права і *lex mercatoria*”// Вісник Міжнародні Відносини – Випуск 13 – Київ 1999р.
3. Оксана Білоус “Світоглядна проблематика концепції *lex mercatoria*”// Юридичний журнал – Випуск 4(130) – К. “Юстиніан” 2013р.

Мороз А.А.

студент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ОФШОРНИХ ЗОН

На сьогоднішній день міжнародні економічні відносини немислимі без такої економіко-правової категорії, як офшорна зона. Будучи суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності юридичні особи і фізичні особи – підприємці тісно співпрацюють з офшорними територіями як з метою розвитку свого бізнесу так, і для задоволення особистих та фінансових потреб. Для налагодження нормальної стабільної співпраці між офшорною зоною та суб’єктами підприємницької діяльності держав, необхідно укласти міжнародну угоду між офшорами та відповідною державою, тобто